

**Kohtuasi C-33/21****Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

18. jaanuar 2021

**Eelotsusetaotluse esitanud kohus:**

Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus)

**Eelotsusetaotluse kuupäev:**

21. detsember 2020

**Kassaatorid:**

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL)

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

**Vastustaja:**

Ryanair DAC

**Vaidluse ese**

Kassatsioonkaebus Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus, Itaalia) otsuse peale, millega jäeti rahuldamata apellatsioonkaebused, mille olid esitanud Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (Riiklik tööõnnetuskindlustuse asutus, edaspidi „INAIL“) ja Istituto nazionale della previdenza sociale (Riiklik sotsiaalkindlustusamet, edaspidi „INPS“) Tribunale di Bergamo (Bergamo kohus, Itaalia) otsuse peale, millega jäeti rahuldamata nende hagit, milles nad palusid tuvastada, et Ryanair DAC (edaspidi „Ryanair“) on kohustatud kindlustama Itaalia õigusaktide kohaselt 219 töötajat, kes töötasid Orio al Serio (Bergamo, Itaalia) lennujaamas lennupersonalina.

**Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus**

Eelotsusetaotluse esitanud kohus, Corte di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) peab tegema kindlaks, kas Irimaal registreeritud asukohaga lennurettevõtja

töötajate suhtes, kes on määratud Itaalias paiknevasse tegevusbaasi, tuleb kohaldada Itaalia sotsiaalkindlustusalaseid õigusakte.

Madalamate astmete kohtud välistasid selle, et nimetatud lennuettevõtjal on Itaalias „filiaal“ või „alaline esindus“; see takistas kohaldamast määruse nr 1408/71 artikli 14 punkti 2 alapunkti a alapunkti ii, mille kohaselt kehtivad veoettevõtja lennupersonali suhtes selle liikmesriigi õigusaktid, mille territooriumil see filiaal või alaline esindus asub.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski tekkinud küsimus, kas käsitletaval juhtumil on võimalik kohaldada järgnevat õigusnormi, mis on sätestatud artikli 14 punkti 2 alapunkti a alapunktis ii, tõlgendades mõistet „isik[, kes] töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab“, lähtudes kriteeriumidest, mille Euroopa Kohus on töötanud välja seoses mõistega „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“, määruse nr 44/2001 artikli 19 punkti 2 alapunkti a tähenduses.

### **Eelotsuse küsimus**

Kas [määruse nr 1408/71 muudatustega redaktsiooni] artikli 14 punkti 2 alapunkti a alapunktis ii sisalduvat mõistet „isik[, kes] töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab“, võib tõlgendada analoogselt mõistega, mis on (tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö, kohtute koostöö ja individuaalsete töölepingute valdkonnas (määrus (EÜ) nr 44/2001)) määratletud [selle viimase määruse] artikli 19 punkti 2 alapunktis a kui „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“ – muidugi ikka lennunduse ja lennupersonali sektoris (määrus (EMÜ) nr 3922/91) – nagu on leitud põhjendustes viidatud Euroopa Liidu Kohtu praktikas?

### **Viidatud liidu õigusnormid**

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT 1971, L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35), eelkõige selle artiklid 13 ja 14.

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), eelkõige selle artikli 19 punkti 2 alapunkt a.

Nõukogu 16. detsembri 1991. aasta määrus (EMÜ) nr 3922/91 tehniliste nõuete ja haldusprotseduuride kooskõlastamise kohta tsiviillennunduses (EÜT 1991, L 373, lk 4; ELT eriväljaanne 07/01, lk 348).

### **Viidatud riigisisised õigusnormid**

Kuninga 4. oktoobri 1935. aasta dekreetseaduse nr 1827 „Sotsiaalkindlustuse parandamine ja koordineerimine õigusaktidega“ (regio decreto-legge del 4 ottobre

1935, n. 1827 - Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale; *GU* nr 251, 26.10.1935 – regulaarne lisa nr 251) artikkel 37, milles on sätestatud, et töövõimetus-, pensioni-, tuberkuloosi- ja soovimatu töötuse kindlustus on kohustuslikud mõlemast soost ja ükskõik missuguse kodakondsusega isikute puhul, kellel on täitnud 15 eluaastat ja kes ei ole veel 65-aastased ning kes töötavad alluvussuhtes.

Vabariigi presidendi 30. juuni 1965. aasta dekreeedi nr 1124 – kohustusliku tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse eeskirjade konsolideeritud redaktsioon (decreto del presidente della Repubblica del 30 giugno 1965 n. 1124 - Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali; *GU* nr 257, 13.10.1965 – korralline lisa nr 0) artikkel 1, milles on nähtud ette kohustus kindlustada INAIL-is tööõnnetuste vastu isikud, kes „*töötavad masinate, mida ei pane otseselt liikuma isik, kes neid kasutab, surveseadmetega või elektri- või termoseadmete ja -paigaldistega, ning muud isikud, kes töötavad tehastes, laboratooriumides või keskkonnas, mis on korraldatud tööde tegemiseks või teenuste osutamiseks ning mis eeldavad niisuguste masinate, seadmete või paigaldiste kasutamist. [...]*“.

Sama õigusakti artiklis 4 on täpsustatud, et „*[k]indlustatud peavad olema: 1) isikud, kes pidevalt või ajutiselt teevad teiste isikute alluvuses ja juhtimisel tasustatud tööd, olenemata tasustamise vormist; [...]*“.

### **Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte**

- 1 INPS ja INAIL palusid kohtus, et tuvastataks, et Ryanairil on kohustus kindlustada Itaalia õigusaktide kohaselt 219 töötajat, kes töötasid Orio al Serio lennujaamas lennupersonalina, ning seda ajavahemikul 2006. aasta juunist kuni 2010. aasta veebruarini, mis puudutab kindlustamist INPS-is, ja ajavahemikul 25. jaanuarist 2008 kuni 25. jaanuarini 2013, mis puudutab kindlustamist INAIL-is.
- 2 INPS-i nõue põhines kontrolli käigus tuvastatud asjaolul, et töötajad töötasid Itaalia territooriumil ning et kõnealuste asjaolude suhtes kohaldatakse 1935. aasta dekreetseaduse nr 1827 artiklit 37 ja määruse nr 1408/71 artiklit 13.
- 3 INAIL oli omakorda tuvastanud, et samad töötajad töötasid tegevusbaasis nimetusega *crew room*, kus olid tööpostid personaalarvutite, printerite, telefoni ja teenistusteavet sisaldavate kontoririulitega ning faksiaparaat, ning sellest järeldanud, et nendel töötajatel on vabariigi presidendi 1965. aasta dekreeedi nr 1124 artiklite 1 ja 4 ning kuninga 1935. aasta dekreetseaduse nr 1827 artikli 37 järgi kohustus olla kindlustatud INAIL-is.
- 4 Nii Tribunale di Bergamo (Bergamo kohus) kui ka Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus) leidsid, et INPS-i ja INAIL-i nõuded on põhjendamatud. Konkreetselt määras Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus) pärast seda, kui oli leidnud, et ei ole tõendatud, et kõik

219 töötajat on kaetud Ryanairi esitatud tõenditega E101, kindlaks sotsiaalkindlustusalased õigusaktid, mis on määruse nr 1408/71 kohaselt kohaldatavad, tuvastades, et kõik asjaomased töötajad olid võetud tööle Iirimaa töölepinguga, mida konkreetselt reguleerisid Iirimaa vastu võetud direktiivid, ning et need töötajad töötasid 45 minutit päevas Itaalia territooriumil ja ülejäänud osa ööpäevast Iiri riikkondsusega õhusõidukitel; ta asus ka seisukohale, et Ryanairil ei ole Itaalia territooriumil „filiaali“ ega „alalist esindust“, mis on liidu õiguse kohaselt nõutav, et tekiks Itaalias kindlustamise kohustus.

- 5 Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus) leidis ka, et *ratione temporis* ei ole kohaldatav üks teine ühendav tegur, nimelt see, et Orio al Serio on Ryanairi „operatiivbaas“ määruse nr 3922/91 III lisa tähenduses: selle määruse eesmärk oli nimelt tehniliste nõuete ja haldusprotseduuride kooskõlastamine tsiviillennunduses ning alles pärast määrusega nr 465/2012 muudetud määruse nr 883/2004 jõustumist 2010. aasta mais laiendati seda tegurit sotsiaalkindlustusvaldkonnale.
- 6 INAIL-i nõude kohta kinnitas Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus), et ajavahemikul pärast 2010. aasta aprilli ei võimaldanud „operatiivbaasi“ tegurit kohaldada tõsiasi, et puudusid täielikult faktilised asjaolud, mis oleksid tõendanud, et see tegur on asjakohane.
- 7 INPS ja INAIL esitasid Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus) otsuse peale kassatsioonkaebuse Corte di cassazionele (Itaalia kassatsioonikohus).

### **Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte**

- 8 Põhikohtuasja faktilised asjaolud, mida riigisisese tasandil reguleerivad 1935. aasta dekreetseaduse nr 1827 artikkel 37 ning vabariigi presidendi 1965. aasta dekreeidi nr 1124 artiklid 1 ja 4, kuuluvad liidu õiguse kohaldamisalasse, sest on seotud nende sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide kindlakstegemisega, mida kohaldatakse Irimaal registreeritud asukohaga äriühingute töötajate ja ka niisuguste rahvusvaheliste lendude meeskonnaliikmete suhtes, kellel on tegevusbaas Orio al Serio lennujaamas.
- 9 Põhikohtuasi puudutab konkreetselt määruse nr 1408/71 artiklite 13 ja 14 tõlgendamist – määrus, mis kehtis hetkeni, mil jõustus määrus nr 883/2004 Euroopa Liidu liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (1. mai 2010), pärast seda, kui 16. septembril 2009 oli võetud vastu määrus nr 987/2009.
- 10 Corte d'appello di Brescia (Brescia apellatsioonikohus) välistas, et käsitletaval juhul võiks esineda määruse nr 1408/71 artikli 14 punkti 2 alapunkti a alapunkti i kohane ühendav tegur, mille järgi kohaldatakse isikute suhtes, kes kuuluvad lennutevõtja rahvusvahelisi lende tegeva lennupersonali hulka ja on selle ettevõtja filiaali või alalise esinduse teenistuses muu liikmesriigi territooriumil kui liikmesriik, kus on tema oma asukoht, selle liikmesriigi õigusakte, kus asub see

filiaal või alaline esindus. Nagu nimelt meenutas Euroopa Kohus 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsuses liidetud kohtuasjades C-370/17 ja C-37/18 (ECLI:EU:C:2020:260), on selle sätte kohaldamiseks nõutav, et oleks täidetud kaks kumulatiivset tingimust: esiteks peab olema asjaomasel lennuettevõtjal filiaal või alaline esindus sellise teise liikmesriigi territooriumil, kus ei ole tema registrisse kantud asukoht, ja teiseks peab asjaomase isiku olema tööle võtnud see üksus.

- 11 Analüüsida tuleb siiski ka võimalust arvata juhtum, millega on tegemist põhikohtuasjas, artikli 14 punkti 2 alapunkti a alapunkti ii kohaldamisalasse – õigusnorm, milles on sätestatud, et „kui isik töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab, kehtivad tema suhtes nimetatud riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui tema tööandjaks oleva ettevõtja registrisse kantud asukoht ja peamine tegevuskoht ei ole kõnealusel territooriumil ega asu seal tema filiaali ega alalist esindust“.
- 12 Kohtuasjades, milles asja arutati sisuliselt, tuvastati nimelt, et: 1) Orio al Serio lennujaama juures oli lennuettevõtja „operatiivbaas“, kus juhiti ja korraldati personali tööd; 2) selles baasis olid arvutid, telefonid, faks, riulid töötajaid ja lende puudutavate dokumentide hoidmiseks; 3) ruumi kasutasid kõik Ryanairi töötajad iga vahetust ettevalmistavaks ja sellele järgnevas tegevuseks; 4) selles asukohas pidid töötama töötajad, kes ajutiselt lennata ei saanud; 5) selles kohas oli töötajate staap nn „järelevalvaja“ näol, kes meeskondi koordineeris; 6) viimane kontrollis töötajaid ja kutsus vajadusel kohale töötajaid, kes olid kättesaadavad oma elukohas, mis ei tohtinud olla rohkem kui ühe tunni kaugusel lennujaamast.
- 13 Niisuguseid faktilisi asjaolusid arvestades on vaja teha kindlaks, kuidas tuleb tõlgendada mõistet „isik[, kes] töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab“, võttes arvesse, et tegemist on – nagu on täpsustatud määruse nr 1408/71 artikli 14 punkti 2 alapunktis a – „isikuga, kes töötab transpordivahendil või kuulub lennuekipaazi ettevõtja juures, kes pakub rendi või tasu eest või oma kulul rahvusvahelisi raudtee, maantee-, õhu[transporditeenuseid] reisijate- või kaubaveoks“.
- 14 Sätte tekst eeldab, et tuvastatakse, et peamiselt töötatakse ühe kindla liikmesriigi territooriumil; seejuures ei ole mõistlik arvesse võtta seda, missuguse riikkondsusega lennukil lennupersonal töötab, sest seda lennukit peetakse selle riigi territooriumiks, kus ta on registreeritud, ning nii langeb peamine töökoht kokku lennuki riikkondsuse kohaga.
- 15 Selline tõlgendus ei tundu olevat õige, sest tegemist on lennupersonaliga, kes asjaolude sunnil töötab peamiselt lennukite pardal; lisaks on artikli 14 punkti 2 alapunkti a alapunktis ii sätestatud õigusnorm välja töötatud erandina tööandja asukoha paiga kriteeriumist. Peamist töötamise kohta tuleb tõenäoliselt tõlgendada kui kohta, kus tööd peamiselt tehakse, mida tuleb mõista kohana, kus või kust täidab töötaja tegelikult kõige olulisema osa oma kohustustest tööandja ees, kuid välistades selle osa tööst, mida tehakse lennuki pardal, sest vastasel korral langeks



see koht kokku artikli 14 lõike 2 punktis a ette nähtud kohaga, mille erand see säte vastupidi on (nagu näitab ilmselgelt väljend „järgmiste piirangutega“).

- 16 Nimetatud sätte eesmärk näib kohaldatava sotsiaalkindlustusalase õigusakti kindlaksmääramisel olevat see, et ühendava tegurina prevaleeriks tööandja asukoha paiga ees koht, kus töö põhiaspektid tegelikult aset leiavad, – lahendus, mis tagab paremini nende üksuste poolse tegeliku kontrolli, kelle ülesanne on valvata sotsiaalkindlustusmeetmete järgimise ja nende täieliku rakendamise järele ja tagada puudutatud isikutele sotsiaalkindlustushüvitiste parem kättesaadavus.
- 17 Seda eesmärki ei ole võimalik saavutada mõiste „isik[, kes] töötab peamiselt selle liikmesriigi territooriumil, kus ta elab“, tõlgendusega, mis põhineb samadel kriteeriumidel, mille põhjal on Euroopa Kohus – ikka lennunduse sektoris ja seoses lennupersonaliga – tõlgendanud määruse nr 44/2001 artikli 19 punkti 2 alapunktis a kasutatud mõistet „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“.
- 18 Selles küsimuses tuleb meenutada, et 14. septembri 2017. aasta kohtuotsuse Sandra Nogueira jt (C-168/16 ja C-169/16, ECLI:EU:C:2017:688) punktis 57 leidis Euroopa Kohus – mis puudutab mõistet „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“, määruse nr 44/2001 artikli 19 punkti 2 alapunkti a tähenduses –, et tegurit „liikmesriik, kus töötaja tavaliselt töötab“, tuleb tõlgendada laialt (vt analoogia alusel kohtuotsus, 12.9.2013, Schlecker, C- 64/12, EU:C:2013:551, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 19 Selles kohtuotsuses, mis puudutab samuti töötajaid, kelle lennuettevõtja on võtnud tööle lennupersonalina, märkis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus peab „olukorras, kus ta ei saa ühemõtteliselt kindlaks määrata paika, kus töötaja tavaliselt töötab, tegema omaenda pädevuse kontrollimiseks kindlaks „paiga, kust“ see töötaja täidab põhiosa oma töökohustustest oma tööandja ees“, ning seda teatava hulga näitajate välja selgitamise ja hindamisega – meetod, mis võimaldab arvesse võtta kõiki tegureid, mis iseloomustavad selle töötaja töö laadi, kuid ka takistada seda, et niisugust mõistet nagu „paik, kus või kust töötaja tavaliselt töötab“ kasutataks muude eesmärkide saavutamiseks või aidataks sellega kaasa kohustustest kõrvale hoidmise strateegiate kasutamisele (vt analoogia alusel kohtuotsus, 27.10.2016, D’Oultremont jt, C-290/15, EU:C:2016:816, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 20 Lisaks näitas Euroopa Kohus transpordisektori töösuhete eripärasid arvesse võttes 15. märtsi 2011. aasta kohtuotsuses Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151, punkt 49) ja 15. detsembri 2011. aasta kohtuotsuses Voogsgeerd (C-384/10, EU:C:2011:842, punktid 38–41) ära terve hulga tegureid, mida liikmesriikide kohtud võivad arvesse võtta: teha kindlaks, millises riigis asub koht, kust töötaja täidab veoülesandeid; millisesse kohta pöördub ta tagasi pärast oma ülesannete täitmist; kust saab ta oma ülesanneteks juhiseid ja korraldab oma tööd; ning koht, kus asuvad töövahendid; ja koht, kus seisavad lennukid, mille pardal tavaliselt töötatakse.

- 21 Eelnevatest kaalutlustest lähtudes peatati põhikohtuasjas menetlus ja esitati Euroopa Kohtule eespool toodud eelotsuse küsimus.

TÖÖDOKUMENT